

Yhdistetyt asiat C-430/93 ja C-431/93

Jeroen van Schijndel ja Johannes Nicolaas Cornelis van Veen
vastaan

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

(Hoge Raad der Nederlandenin
esittämät ennakkoratkaisupyynnöt)

Ammatillisen eläkekassan määrittely yritykseksi — Pakollinen kuuluminen ammatilliseen eläkejärjestelmään — Yhteensoveltuvuus kilpailusääntöjen kanssa — Mahdollisuus vedota ensimmäistä kertaa vasta ylimmässä oikeusasteessa sellaiseen yhteisön oikeuteen liittyvään perusteeseen, jonka vuoksi oikeudenkäynnin kohde muuttuu ja tosiseikat on tutkittava

Julkisasiamies F. G. Jacobsin 15 päivänä kesäkuuta 1995 antama ratkaisuehdotus I - 4707
Yhteisöjen tuomioistuimen 14 päivänä joulukuuta 1995 antama tuomio I - 4728

Tuomion tiivistelmä

Yhteisön oikeus — Välitön oikeusvaikutus — Yksityisten oikeudet — Kansallisten tuomioistuinten toteuttama oikeuksien suojaaminen — Oikeussuojakeinot — Kansalliset menettelysäännöt — Soveltamisen edellytykset — Yhteisön oikeuden rikkomista koskevan perusteen tutkiminen viran puolesta — Rajat — Yksityisoikeudellisia asioita käsittelevän tuomioistuimen passiivisuutta koskeva periaate

(ETY:n perustamissopimuksen 3 artiklan f kohta sekä 5, 85, 86, 90 ja 177 artikla)

1. Oikeudenkäynnissä, joka koskee sellaisia yksityisoikeudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista asianosaiset voivat vapaasti sopia, kansallisen tuomioistuimen on sovellettava yhteisön pakottavia oikeussääntöjä, kuten perustamissopimuksen 3 artiklan f kohtaa sekä 85, 86 ja 90 artiklaa, vaikka asianosainen, jonka edun mukaista niiden soveltaminen on, ei ole vedonnut niihin, jos kyseisessä kansallisessa oikeudessa sallitaan tällainen soveltaminen.

Perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun yhteistyöperiaatteen mukaan kansallisten tuomioistuinten on turvattava yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten välittömään oikeusvaikutukseen perustuva oikeussubjektien oikeussuoja.

Yhteisön oikeudessa ei kuitenkaan velvoiteta kansallista tuomioistuinta ottamaan viran puolesta huomioon yhteisön oikeussääntöjen rikkomista koskevaa perustetta, jos tuomioistuimen olisi tutkiakseen tällaisen perusteen luovuttava sille kuuluvasta passiivisuudesta, koska sen pitäisi ylittää asianosaisten määrittämän riita-asian rajat ja/tai nojautua muihin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin kuin niihin, joihin asianosainen, jonka edun mukaista on soveltaa sanottuja oikeussääntöjä, on perustanut vaatimuksensa.

Koska asiasta ei ole yhteisön säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on määriteltävä toimivaltaiset tuomioistuimet ja annettava menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat oikeussubjektien oikeudet.

Nämä menettelysäännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltioiden sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia, eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Sellaista kansallisen oikeuden säännöstä, joka estää perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisen menettelyn käyttämisen, ei saa soveltaa.

Sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö yhteisön oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän menettelysäännön merkityksen koko oikeudenkäynnin, sen kulun ja sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tämän osalta on otettava tarvittaessa huomioon kansallisen oikeusjärjestyksen perustana olevat periaatteet, joita ovat esimerkiksi puolustuksen oikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate ja oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku.

Tältä osin kansallisen oikeuden periaate, jonka mukaan aloitteen tekeminen oikeudenkäynnissä on asianosaisten tehtävä ja tuomioistuin voi toimia viran puolesta ainoastaan poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa yleinen etu edellyttää sen toimenpiteitä, ilmentää suurimmassa osassa jäsenvaltioita noudatettuja käsityksiä valtion ja yksilön välisistä suhteista, ja sillä suojataan puolustuksen oikeuksia ja turvataan menettelyn moitteeton kulku erityisesti välttämällä uusien perusteiden harkintaan liittyvät viiveet.